

A második pillér erősödése az Európai Unióban a KAP-reformokat követően

Nagy Zsuzsanna

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum,
Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar,
Agrárgazdaságtani és Közgazdaságtani Tanszék, Debrecen
nagyzs@agr.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Unióban a Közös Agrárpolitika már a hatvanas évek elején kialakult. Akkoriban az elsődleges cél a háború következtében kialakult élelmiszerhiány megszüntetése volt. A Római Szerződés célkitűzései között még nem jelenik meg a vidékfejlesztés támogatása. A vidékfejlesztés a Strukturális Alapok 1988. évi reformja során került előtérbe, amikor is az 5/b célkitűzés már kifejezetten a vidéki területek fejlesztésére irányult.

A vidékfejlesztés prioritásainak a bővülésével az 1992-es KAP reform során találkozhatunk az úgynevezett „kísérő intézkedések” között, elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás támogatása révén. Az évtized végére azonban kialakul az Európai Agrármodell. A 2000-2006-os költségvetési időszakban az AGENDA 2000 nevű stratégiai dokumentum egyértelműen kijelölte a vidékfejlesztés útját, és bevezette a KAP első és második pillérének a fogalmát. A vidékfejlesztési rendeleteket az 1257/1999/EK rendeletben egységesítették. A rendelet kiemelte, hogy a vidéki térségek változatossága miatt a vidékfejlesztési politikának a szubszidiaritás elvét kell követnie, ezért a lehető legnagyobb mértékben decentralizáltak kell lenni („bottom-up”).

Az Európai Unió legutóbbi bővítési hulláma ismételt újabb problémákat vetett fel, valamint sor került az AGENDA 2000 féllidei értékelésére, melynek eredményeként újabb reformra került sor. Az 1783/2003/EK rendelet módosította az előző EK rendeletet. Az új rendelet szerint indokolt a vidékfejlesztési politika megerősítése, a kísérő intézkedések körének kibővítése, nagyobb hangsúlyt kell fektetni a környezetvédelmi, a köz-, állat- és növényegészségügyi, munkabiztonsági előírásokra. Szerepet kap a degresszió és a moduláció, mely során a vidékfejlesztési politika szerepe nő a költségvetésben.

A következő, 2007-2013-as költségvetési periódusra egy egységes vidékfejlesztési alapot szeretnének létrehozni, mely egységesítene a programozást, a finanszírozást és az ellenőrzést. Bővítene a vidékfejlesztés eszköztárát, egy úgynevezett „4 tengelyes” modell formájában.

Kulcsszavak: vidékfejlesztés, vidékfejlesztési rendeletek, új tengelyek

SUMMARY

The Common Agriculture Policy (CAP) took shape in the early 1960s. At that time the first action was to stop food shortages. Among the objectives of the Treaties of Rome appeared the subvention of rural development had not yet.

Rural development appeared, in 1992, in connection with accompanying measures, and by end of decade, the European Agricultural Model had taken shape. Agenda 2000 pointed out the direction of rural development and introduced the first and second pillars in the CAP. The regulations of rural development were simplified by 1257/1999/EC, which stressed the importance of

rural development to and it has to continue the principle of subsidiarity and has to be decentralized.

The last enlargement raised new problems, the mid-term review of Agenda 2000 occurred and resulted in a new CAP-reform in 2003. The 1783/2003/EC rural development regulation modified the previous regulation. According to the new regulation it is necessary to strengthen the new rural development policy, enlarge the circles of accompanying measures, place greater emphasis on requirements of environment, human resource, animal welfare and plant health. Digression and modulation take part in the new CAP-reform in order to increase the role of rural development in the common budget.

In the next budget from 2007-2013, the European Union wants to create a single rural development fund and simplify programming, financing, monitoring. The EU wants to enlarge the instruments of rural development with a four axis model.

Keywords: rural development, regulation of rural development, new axes

BEVEZETÉS

Ebben a tanulmányban a vidékfejlesztési politika kialakulásával és annak erősödésével foglalkozom. A téma elején röviden szeretném ismertetni a vidékfejlesztési politika előzményeit, mi vezetett ahhoz, hogy az 1999-es KAP-reform eredményeként létrejött a második pillér.

Több formában is megfogalmazták már, mit jelent a vidék, azonban egységesen elfogadott fogalom nincs az Európai Unióban.

A Vidéki Térségek Európai Kartája ebben nyújt segítséget, mely egyben értelmezi a vidéki térségek gazdasági, ökológiai, társadalmi és kulturális funkcióit.

Az Agenda 2000 eredményeként a vidékfejlesztési rendeleteket egyszerűsítették és egységesítették, ennek eredménye lett az 1257/1999/EK rendelet.

A legújabb 2003. évi agrárreform abban jelent továbblépést, hogy kötelező modulációt vezettek be, mely során az első pillérből – piacpolitika – elvont támogatásokat a második pillérbe helyezik át. 2003. szeptemberében fogadták az újabb vidékfejlesztési támogatásokról szóló rendeletet (1783/2003/EK), mely bizonyos fokú változásokat hajtott végre.

2004 júliusában az Európai Bizottság megjelentette az Európai Unió 2007-2013 közötti új vidékfejlesztési politikájának alapját képező jogszabály tervezetét, melyet egy évvel később, 2005 júniusában fogadtak el. A tanulmány ennek a jogszabálynak a rövid bemutatásával is foglalkozik.

ELŐZMÉNYEK

Az 1957. évi Római Szerződés 39. cikkelyében megfogalmazott agrárpolitikai célok között még nem fogalmazódtak meg pontosan a vidékfejlesztéssel kapcsolatos célkitűzések. Az alapító hat tagország közel azonos színvonalon állt, nem jellemezték a nagy regionális különbségek, fejletlen vidéki térségek. Az 1962-ben bevezetett Közös Agrárpolitika (KAP) céljai közül a vidéki térségeket is érintő célként a mezőgazdasági népesség élet- és jövedelem színvonalának emelése említhető meg. Az agrárpolitika eszközrendszere jelentősen átalakult a Római Szerződés óta (Internet 1).

A változások közül megtalálhatók:

- az ártámogatási rendszer eredményeként egyes termékeknél jelentkező túlermelés,
- a Világ Kereskedelmi Szervezet (WTO) által sürgetett kereskedelmi liberalizáció,
- a bővítési hullámok következtében egyre nőtt az elmaradott térségek száma, gazdasági és szociális problémák mutatkoztak ezen térségekben.

A vidékfejlesztés problematikája az Európai Gazdasági Közösség (EGK) idejében nem kapott kiemelt figyelmet, a vidékfejlesztés kérdése nem merült fel a KAP-reform bevezetéséig.

A Közös Agrárpolitikában a McSharry névvel jelzett 1992-es KAP-reform legfőbb eredménye az ártámogatásról a jövedelemtámogatás rendszerére való áttérés volt. Az 1992-es KAP-reform összekapcsolódott a vidékfejlesztés problémakörével.

Az első KAP-reform eredményei között találhatjuk az úgynevezett „*kísérő intézkedéseket*”:

- agrár-környezetvédelem (környezetbarát termelési eljárás, tájvédelem),
- mezőgazdasági területek erdősítése,
- korai nyugdíjazás.

Jelentős változást azonban nem figyelhetünk meg a vidékfejlesztés problematikájában. Továbbra is a piacpolitika a fő eleme a Közös Agrárpolitikának.

VIDÉKI TÉRSÉGEK EURÓPAI KARTÁJA

A vidék gondjaira a figyelmet, az Európa Tanács által közzétett, 1995-ban megjelenő „Vidéki Térségek Európai Kartája” (European Charter of Rural Development) című dokumentum hívta fel. **A Charta a vidéki térséget a következőképpen definiálja:** „a vidéki térség kifejezés olyan szárazföldet, belső vagy tengerparti területet jelent, amely a kisvárosokat és falvakat is magába foglalja, gazdaságilag, szociálisan egységes egészet alkot, és összehasonlítva a városi térségekkel (Buday-Sántha, 2001):

- számottevően alacsonyabb a lakosság, a gazdasági tevékenységek, a szociális és kulturális struktúrák koncentrációja, és
- a terület nagyobb részét mezőgazdasági, erdőgazdasági, természetvédelmi és kikapcsolódási célokra használják fel”.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) a következőkkel egészíti ki a vidék fogalmát: Vidék az a terület, ahol a mezőgazdasági tevékenység, a zöldfelület (erdő, természeti táj) dominál, és aprófalvas a településszerkezet, alacsony a beépítettség, illetve a népsűrűség (Agrárprogram, 1997).

Másik megfogalmazás szerint (OECD) az a vidéki település, amelynek a népsűrűsége kevesebb, mint 150 fő/km².

Jellege alapján pedig lehet:

- *alapvetően vidéki* (a vidéken élő népesség aránya több mint 50%),
- *jellemzően vidéki* (a vidéken élő népesség aránya 15-50% közötti),
- *alapvetően városi* (a vidéken élők népesség aránya kevesebb, mint 15%).

Vidéki térségek funkciói

A Karta egyik nagy érdeme, hogy a vidék értelmezését a közvetlen gazdasági, pénzügyi érteken túlra is kiterjeszti, és hozzárendeli a vidéki térségek gazdasági, ökológia és társadalmi-kulturális funkcióit (Buday-Sántha, 2001; Dorgai, 1999).

Hármas funkciók megfogalmazása:

1. Gazdasági funkció:

- elősegíti a gazdasági tevékenységek és álláslehetőségek sokoldalú fejlődését,
- biztosítja az életképes mezőgazdálkodási szektor fenntartását,
- támogatja a megújítható erőforrások, energiahordozók előállítását, ipari felhasználását,
- teret ad a kis- és közepes méretű vállalatoknak,
- üdülés és turizmusfejlesztési lehetőségeit megteremti,
- megőrzi a genetikai erőforrásokat, amelyek a mezőgazdaság és a biotechnológia alapját képezik.

2. Ökológiai funkció:

- megőrzi az élet alapjait képező természeti tényezőket, fenntartható módon használva azokat,
- megőrzi a biológiai sokféleséget,
- megőrzi és fenntartja a tájakat és azok változatosságát,
- megteremti a szükséges jogi eszközöket.

3. Társadalmi és kulturális funkció:

- törekszik az évszázadok folyamán kialakult vidéki életforma, közösségi és kulturális értékek megőrzésére,
- támogatja helyi egyesületek létrehozását,
- kapcsolatfejlesztés,
- pihenési és üdülési lehetőségek biztosítása.

Egy évvel később az Európai Unió által elfogadott **Cork-i nyilatkozat (1996)** 10 pontban fogalmazta meg az **általános elveket**, amelyek mentén a vidékfejlesztési politikát alakítani kellene (Cork Declaration) (Internet 4):

- *Vidék előtérbe helyezése* (rural preference)
A fenntartható vidékfejlesztésnek előtérbe kell kerülnie az EU programjai között, meghatározó alapelvvé kell válnia.
- *Integrált megközelítés* (integrated approach)
A vidékfejlesztési koncepciókat több tudományterület bevonásával kell kidolgozni, több ágazatot kell bevonni.
- *Diverzifikáció* (diversification)
Az Unió vidéki területének sokszínűsége kell, hogy kialakuljon.
- *Fenntarthatóság* (sustainability)
Olyan vidékfejlesztést kell támogatni, ami megőrzi és ápolja a vidék szépségét, a természeti erőforrásokat, a kulturális sajátosságokat.
- *Szubszidiaritás* (subsidiarity)
Decentralizáció magas fokú megvalósítása („bottom up” megközelítés)
- *Egyszerűsítés* (simplification).
A törvényi háttér radikális egyszerűsítése, átláthatóság biztosítása, nagyobb fokú rugalmasság jelenléte.
- *Programozás* (programming)
Valamennyi régióban a programok egységes keretbe foglalására van szükség.
- *Finanszírozás* (finance)
Helyi finanszírozási források igénybevétele, civil szervezetek részvétele is kívánatos.
- *Menedzsment* (management)
Érvényesüljön a helyi irányítás, helyi csoportok kialakítása, jobb kommunikáció, információcsere.
- *Felügyelet és értékelés* (evaluation and research)

A VIDÉKFEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOKRÓL SZÓLÓ RENDELETEK (Internet 2)

1257/1999/EK rendelet

Az 1999-es KAP-reform egyik legfőbb eredménye, hogy a Közös Agrárpolitika kétpilléres lett. Az első pillér továbbra is megmaradt a piacpolitika számára, míg a második pillért a vidékfejlesztés jelentette. Az Agenda 2000 eredményeként született meg az 1257/1999/EK rendelet, amely a vidékfejlesztési támogatás formáiról és módszereiről intézkedik (1. táblázat). A rendelet az agrár-környezeti és vidékfejlesztési rendeleteket egységes rendszerbe foglalta. Az agrár-környezetvédelmi támogatások alkalmazása valamennyi tagország számára kötelező elem volt, a kiválasztott intézkedéseket programokba kell csoportosítani, országos keretprogramot (Nemzeti Vidékfejlesztési Tervet) kell alkotni.

Az 1257/1999-es vidékfejlesztési intézkedések kapcsolódnak a Közös Agrárpolitika egyéb eszközeihez és kiegészítik azokat, és ez által hozzájárulnak a Szerződés 33. cikkében (korábban a 39. cikkely) megállapított célkitűzések eléréséhez. A vidékfejlesztési intézkedések beépülnek a fejlődésben lemaradt régiók fejlődését és strukturális alkalmazkodását elősegítő intézkedésekbe (1. célkitűzés), valamint kapcsolódnak a strukturális nehézségekkel küzdő térségek gazdasági és társadalmi szerkezetváltását támogató intézkedésekhez (2. célkitűzés).

1. táblázat

A vidékfejlesztési intézkedések fejezetei az 1257/1999/EK rendelet szerint

Fejezet(1)	Cím(2)
I. fejezet(3)	Mezőgazdasági üzemekbe történő beruházás(4)
II. fejezet(5)	Fiatalkorú gazdálkodók tevékenységének megkezdése(6)
III. fejezet(7)	Képzés(8)
IV. fejezet(9)	Korengedményes nyugdíjazás(10)
V. fejezet(11)	Kedvezőtlen helyzetű térségek és környezetvédelmi korlátozások által érintett térségek(12)
VI. fejezet(13)	Agrár-környezetvédelem(14)
VII. fejezet(15)	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és forgalmazásának javítása(16)
VIII. fejezet(17)	Erdőgazdálkodás(18)
IX. fejezet(19)	A vidéki térségek alkalmazkodásának és fejlesztésének elősegítése(20)

Forrás: Internet 2

Table 1: Chapters of the rural development regulation by the 1257/1999/EC

Chapter(1), Title(2), Chapter I.(3), Investment in agricultural holdings(4), Chapter II.(5), Setting up for younger farmers(6), Chapter III.(7), Training(8), Chapter IV.(9), Early retirement(10), Chapter V.(11), Less favoured areas and areas with environmental restrictions(12), Chapter VI.(13), Agri-environment(14), Chapter VII.(15), Improving processing and marketing of agricultural products(16), Chapter VIII.(17), Forestry(18), Chapter IX.(19), Promoting the adoption and development of rural areas(20)

A támogatás teljes összege, a támogatható beruházás volumenének százalékában kifejezve maximálisan 40%, a kedvezőtlen helyzetű térségekben 50%. Amennyiben a beruházást fiatal gazdálkodók hajtják végre, ez az arány elérheti a maximum 45%-ot, kedvezőtlen helyzetű térségekben az 55%-ot.

A nyugdíjazáshoz nyújtott támogatás időtartama a mezőgazdasági üzem átruházója esetében a 15 évet, a mezőgazdasági dolgozó esetében a 10 évet nem haladhatja meg. A támogatás az átruházó 75. születésnapját követően, illetve ha a mezőgazdasági dolgozó a rá vonatkozó rendes nyugdíjkorhatárt elérte, nem folytatható.

Támogatásban részesülnek azok a gazdálkodók, akik legalább öt éves időtartamra agrár-környezetvédelmi kötelezettséget vállalnak. A kötelezettségvállalásnak többet kell jelentenie a helyes gazdálkodási gyakorlat alkalmazásánál.

A IX. fejezetben felsorolt intézkedések a következők: Talajjavítás, tagosítás, gazdaságok tehermentesítése és ügyvezetésére irányuló szolgáltatások bevezetése, minőségi mezőgazdasági termékek forgalmazása, a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások, falumegújítás és -fejlesztés, mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, mezőgazdasági vízkészlet-gazdálkodás, infrastruktúra fejlesztése és bővítése, idegenforgalmi és kézműipari tevékenységek ösztönzése, környezetvédelem, pénzügyi tervezés, természeti katasztrófák által sújtott mezőgazdasági termelési potenciál helyreállítása, valamint megfelelő eszközökkel való bővítése.

1783/2003 EK rendelet (Internet 3)

A 2000-ben megfogalmazott vidékfejlesztési rendelet nem ért el komoly hatást az EU-15 tagországaiban. A vidékfejlesztési támogatások továbbra is alacsony arányt képviseltek a támogatási formák között. Továbbra is a piacpolitika a meghatározó a Közös Agrárpolitikában. A 2003-as félidejű felülvizsgálat eredményeként született meg az 1257/1999-es EK rendelet módosítása. Röviden ennek a rendeletnek az ismertetése következik.

Szükség van a vidékfejlesztési politika megerősítésére ahhoz, hogy a Szerződésben szereplő célkitűzéseket teljesíteni tudják. Ennek érdekében növelni kell a kísérő intézkedések körét.

A fiatal mezőgazdasági termelők kulcsszerepet játszanak a vidéki térségek fejlődésében, ezért támogatásuk kiemelt fontosságú. Nem elég csak az agrár-környezetvédelmi gazdálkodás folytatása, hanem ennél többet kell tenni a környezet megóvása érdekében. Kötelező előírások vonatkoznak a köz-, állat- és növényegészségügyre, az állatjólétre, a humán-egészségügyre, munkavédelmi előírásokra is. Ezeket a szigorú előírásokat ki kell terjeszteni a vadon élő madarak (madár direktíva) és a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről szóló rendeletekre is. A gazdálkodókat ösztönözni kell, hogy részt vegyenek közösségi vagy nemzeti ételminőség biztositási rendszerekben, valamint növelni kell az ételminőség javító eszközök körét. Ugyanakkor a fogyasztók tudatosságát is fokozni kell a nemzeti és közösségi minőségi termékek meglétéről. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és forgalmazásának javítására irányuló lépéseket is támogatni kell. Az erdők ökológiai és társadalmi értékeit figyelembe vevő támogatások kialakítása is szükséges.

A támogatások körének bővítésével és a

támogatási összegek emelkedésével azonban egy másik fontos elem a rendelet egyszerűsítése, átláthatóbbá és érthetőbbé tétele.

A mezőgazdasági üzemekbe történő beruházás esetén a következő változás történt: a támogatás a támogatható beruházás volumenének százalékában kifejezve maximálisan 40%, a kedvezőtlen helyzetű térségekben 50%. Amennyiben a beruházást fiatal gazdálkodók hajtják végre, ez az arány elérheti a maximum 50%-ot, kedvezőtlen helyzetű térségekben a 60%-ot a tevékenység megkezdésétől számított öt évet meg nem haladó időszakra.

A IV. fejezetben a nyugdíjazáshoz nyújtott támogatás időtartama a mezőgazdasági üzem átruházója esetében a 15 évet, a mezőgazdasági dolgozó esetében a 10 évet nem haladhatja meg. A támogatás az átruházó 75. születésnapját követően, illetve ha a mezőgazdasági dolgozó a rá vonatkozó rendes nyugdíjkorhatárt elérte, nem folytatható.

Új fejezetként lépett be az V. a. fejezet, mely „Az előírások teljesítéséről” szól (21a-21d. cikk). A gazdálkodóknak a környezetvédelem, a köz-, állat- és növényegészségügy, az állatok kímélete és a munkabiztonság terén a közösségi jogszabályokon alapuló kötelező előírásokhoz való alkalmazkodás elősegítésére nyújt támogatást.

A korábbi VI. fejezet címe kiegészül az állatok védelmének szabályozásával. A környezet védelmét, a természeti környezet védelmét és az állatok védelmének javítását szolgáló mezőgazdasági módszerekhez nyújtott támogatás hozzájárul a Közösség mezőgazdasági és környezetvédelmi célkitűzéseinek eléréséhez. Új fejezetként lép be a VI. a. fejezet, mely az ételminőség (24a-24c. cikk) javítását szolgáló mezőgazdasági termelési módszerekhez, és az ilyen termékek promóciójához nyújt támogatásokat.

Az utolsó, IX. fejezet változásai a következők: a mezőgazdasági tanácsadói rendszerek létrehozása, valamint a gazdaságok tehermentesítésére és ügyvezetésére irányuló szolgáltatások bevezetése, minőségi mezőgazdasági termékek forgalmazása, integrált vidékfejlesztési stratégiák alkalmazása helyi partnerségek keretében.

A VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS A STRUKTURÁLIS POLITIKA

Videkfejlesztési támogatások nemcsak a Közös Agrárpolitika második pilléréből nyerhetők, hanem a Strukturális Politika is nyújt ilyen körű támogatásokat. A vidékfejlesztés emiatt „kétlakinak” tekinthető, és bonyolultabb a szabályozása, a finanszírozása.

A strukturális politika csak bizonyos területeket támogat. Ennek érdekében célkitűzéseket fogalmaztak meg, melyek segítik ezt a behatárolást. Az Agenda 2000 a korábbi hat célkitűzést lecsökkentette három célkitűzésre (2. táblázat).

2. táblázat

A strukturális politika célkitűzései az Agenda 2000 alapján

1. célkitűzés(1)	Azokat a fejlődésben elmaradott régiókat támogatja, ahol az egy főre jutó GDP az EU átlag 75%-a alatt van(4)
2. célkitűzés(2)	A társadalmi és gazdasági átalakulás miatt strukturális válsággal küzdő régiókat támogatja(5)
3. célkitűzés(3)	Az emberi erőforrás fejlesztésére irányul, oktatási és képzési rendszerek fejlesztése(6)

Forrás: Szabó, 2001

Table 3: The structural objectives according to Agenda 2000

1. objective(1), 2. objective(2), 3. objective(3), Aid for less developed regions(4), Restructuring aid for those in economic crisis(5), Aid for develop human resource(6)

Az **1. célkitűzés** alá eső régiók, ahol az egy főre jutó GDP nem éri el az uniós átlag 75%-át, az összes strukturális alapról (ERFA, ESZA, EMOGA Orientációs Részleg, HOPE) kaphatnak támogatást. E kedvezményezett területen él a Közösség 22,2%-a. Ebbe a célcsoportba tartoznak azok a térségek is, amelyek 1994-1999 között elmaradottnak minősültek, de a gazdasági teljesítőképességük miatt mára a közösségi GDP átlag 75%-a felé kerültek. E térségek 2006-ig folyamatosan csökkenő átmeneti támogatásban részesülnek.

A **2. célkitűzésbe** sorolandók a korábbi iparilag hanyatló területek, a magas agrár-foglalkoztatottságú rurális térségek, a zömében halászati munkahelyekkel rendelkező területek, illetve azok a városi térségek, amelyekben a következő problémák valamelyike súlyos gondokat okoz: tartósan magas munkanélküliségi ráta, jelentős arányú szegény népesség, súlyosan károsodott környezet, magas bűnözési ráta, alacsony képzettségi színvonal. Az e célkitűzésbe sorolt területen élő népesség aránya 18%-ot tesz ki.

A **3. célkitűzés** az oktatási, képzési és foglalkoztatási politika és rendszer adaptálásának támogatását jelenti.

2003-AS KAP-REFORM ÉS A VIDÉKFEJLESZTÉS

A legújabb agrárreform egyik fő célja az integrált vidékfejlesztés előtérbe helyezése. A 2003-as reform értelmében tovább nő a vidékfejlesztés jelentősége. A degresszió és a moduláció a reform egyik új törekvése, mellyel évente 1,2 Mrd euróval nő a vidékfejlesztési források nagysága, igaz csak a 15 tagállamban. A vidékfejlesztési kiadások növelése mellett bővíti a reform a vidékfejlesztési támogatások körét (*kísérő intézkedések*) (Magyar, 2004):

- élelmiszer-biztonság és -minőség javítását célzó támogatások,
- állattartás körülményeinek javítását célzó támogatások,
- uniós normák, előírások betartását szolgáló intézkedések.

A fentiekén túl a reform további intézkedéseket is tartalmaz (Kiss, 2004):

- Külön támogatás áll majd azoknak a farmereknek a rendelkezésére, akik farmtanácsadói szolgáltatást vesznek igénybe.
- Az állatjólét növelése érdekében számosállatonként legfeljebb 500 eurós támogatásban részesülhetnek azok a gazdák, akik legalább öt évre elkötelezik magukat az agrár-környezetvédelmi intézkedésekhez kapcsolódó állatvédelmi intézkedések végrehajtása mellett.
- A fiatal gazdáknak eddig is adható 250 000 eurós támogatás 300 000 euróra nő, amennyiben a gazdálkodó szaktanácsadási szolgáltatást vesz igénybe vállalkozása beindításához.
- Az 1. célkitűzés alá eső területeken az agrár-környezetvédelmi beruházások 85%-os, egyéb helyeken pedig 60%-os támogatásban részesülhetnek.
- A speciális problémák kezelése érdekében a közösségi támogatás szintje növelhető.
- Törekedni kell arra, hogy a vidékfejlesztési programok végrehajtásának adminisztrációja egyszerűsödjön.

2007-2013 KÖZÖTTI ÚJ VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA (Internet 5, Internet 6)

Az Európai Bizottság 2004. első felében tette közzé a 2007-2013-as időtartamra szóló pénzügyi kerettervét, mely a vidékfejlesztést érintően is fontos javaslatokat tartalmazott. Ezt a jogszabály tervezetet 2005. júniusában fogadták el.

A legfontosabb változások a következők:

- Jelentősen nő az elérhető vidékfejlesztési támogatások összege.
- A vidékfejlesztési politika a költségvetésben végképp elválik a strukturális alapról, megszűnik a „kétlakású”.
- Teljesen új alapot hoznak létre, az EMVA-t, ami nem más, mint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap.
- Egységesítés: az egyszerűsítés elve sokkal jobban érvényesül majd az új vidékfejlesztési politikában (egyetlen alap, egyetlen program, egységes ellenőrzés, egységes finanszírozás, egységes végrehajtás).
- Az új rendszerben a LEADER-program nagyobb hangsúlyt fog kapni, a vidékfejlesztésre érkező támogatás bizonyos százalékát kötelezően erre a programra kell fordítania a tagállamnak.

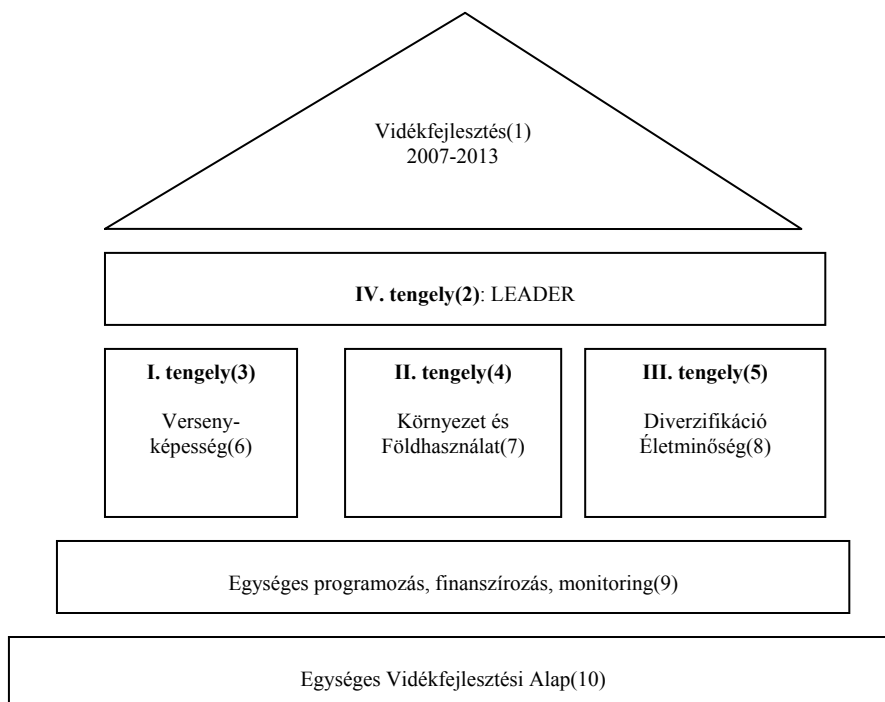
Az új vidékfejlesztési politika célkitűzései és a tengelyek

Három fő célkitűzést fogalmaz meg az új politika, melyek a következők:

1. A szerkezetátalakítás támogatásával kívánja javítani a mezőgazdasági ágazat versenyképességét.

2. A földterület művelésének, ápolásának támogatása révén kívánja javítani a környezet és a táj állapotát. termelőszektort megcélzó intézkedéseken keresztül.
3. Növelni kívánja a vidék gazdasági tevékenységének sokszínűségét, méghozzá a vidéki lakosság életminőségének javítását és a A célok elérése érdekében **három fő tengelyt** jelöltek ki, amelyeket a **LEADER**, mint negyedik tengely egészít ki, és felépítését az *1. ábra* szemlélteti (Ángyán, 2005).

1. ábra: A vidékfejlesztés tengelyei 2007-2013

Forrás: Maácz és Kónya, 2004

Figure 1: Axes of the rural development 2007-2013

Rural development(1), IV. axis(2), I. axis(3), II. axis (4), III. axis (5), Competitiveness(6), Environment and countryside(7), Diversification and the quality of life(8), Single programming, financing, monitoring(9), EFARD(10)

1. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

Intézkedéscsomagok:

- Humán erőforrás javítását szolgáló intézkedés
- Fizikai tőke javítását szolgáló intézkedés
- A mezőgazdasági termelés és termékeinek minőségét javító intézkedés
- Átmeneti intézkedések

2. tengely: Környezet és a vidék fejlesztése

Intézkedéscsomagok:

- Mezőgazdasági területek fenntartható használatának az ösztönzése
- Erdőgazdasági területek fenntartható használata

3. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

Intézkedéscsomagok:

- A vidéki gazdaság diverzifikációjára irányuló támogatás
- A vidéki élet minőségének javítását célzó intézkedések

4. tengely: LEADER

A LEADER program az ún. Közösségi Kezdeményezések közé tartozik. Ez a program már 1990-ben indult el az Európai Unióban, a LEADER I és a LEADER II program néven, és most már harmadjára hirdette meg ezt a fajta támogatást (LEADER+) az Unió. A 2007-2013 időszakra vonatkozó legújabb reform még jelentősebb szerepet szán ennek az intézkedésnek, a LEADER beépül a vidékfejlesztési alapba. A jogszabály tervezet szerint legalább 7% forrást kellett volna biztosítani erre a programra. Ezen felül az alapban elkülönítésre került volna egy 3%-nyi ún. LEADER-tartalék is, amelyet a programozás első éveinek tapasztalatai alapján osztottak volna el a LEADER-t leghatékonyabban felhasználó tagországok között. Azonban ez a 7% túl ambiciózus tervnek minősült, és a 3%-os tartalékot el is törölték (Katonáné, 2005).

A LEADER program alapelvei:

- terület alapú megközelítés,
- alulról építkező fejlesztés,
- helyi munkacsoport kialakítása (LAGs),

- helyi partnerség,
- innováció,
- szektorok és területek közötti együttműködés,
- hálózati rendszer,
- helyi finanszírozás és monitoring.

3. táblázat

Társfinanszírozás és az egyes tengelyekre fordítható támogatási összeg aránya, %

Tengelyek(1)	Részarány(2)		Társfinanszírozás(3)	
	EU-15	EU-10	EU-15	EU-10
1. tengely(4)	10		50	75
2. tengely(5)	25		55	80
3. tengely(6)	10		50	75
4. tengely(7)	5	2,5	55	80

Forrás: Internet 7

Table 3: Rate of co-financing and support amount of every axis

Axes(1), Rate of taking part(2), Rate of co-financing(3), 1. axis(4), 2. axis(5), 3. axis(6), 4. axis(7)

A 2007-2013 közötti pénzügyi időtartamra szánt összeg 74-88 milliárd euró között mozog (2004-es áron számítva), ehhez még hozzájönnek az egyes

tagállamok nemzeti hozzájárulásai, valamint a kedvezményezettek részéről az önerő nagysága. Az egyes tengelyek esetében a régi és az új tagállamok számára különböző lesz az Unió által nyújtott finanszírozás lehetséges mértéke (3. táblázat).

ÖSSZEFOGLALÓ GONDOLATOK

A tanulmányban bemutatásra került, hogyan változott a kezdetektől napjainkig az Unióban vidékfejlesztési politika. A vidékfejlesztés megjelenése a KAP részeként, majd annak határozottabb irányvétele, az Agenda 2000-ben a második pillér erősödését hozta magával. Ezzel együtt párhuzamosan nőtt a költségvetésen belüli aránya, ami 2007-2013 között várhatóan tovább fog erősödni.

A vidékfejlesztés nem képzelhető el mezőgazdaság nélkül. Azonban a vidékfejlesztés mára többet jelent. Számos új értékkel bővült, egészült ki. A gazdasági, ökológia, társadalmi és kulturális értékek azok az érték kategóriák, melyekkel a vidékfejlesztés sikeres lehet, valamint színesítheti a tevékenységek diverzifikációját, jól mozgósíthatók a vidékfejlesztési programokban. Az Európa Unió csak lehetőséget kínál, amit a 2007-2013 közötti új vidékfejlesztési politikában is szeretne megvalósítani.

IRODALOM

- Ángyán J. (2005): Agrár-környezetgazdálkodás és vidékfejlesztés az Európai Unióban és Magyarországon. Az Unió környezetpolitika aktuális kérdései. A vidékfejlesztés és az agrárium jövője - Stratégiatervezet és civil program. Magyar Természetvédők Szövetsége, 2005. május. 2-23.
- Buday-Sántha A. (2001): Agrárpolitika-vidékpolitika. A magyar agrárgazdaság és az Európai Unió. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs. 16-18.
- Dorgai L. (1999): A területfejlesztéstől a vidékfejlesztésig az agrárgazdaság nézőpontjából. Vidékfejlesztés, vidékpolitika. Cikkek, tanulmányok (Válogatás A Falu c. folyóiratban 1996-1999 között megjelent tanulmányokból). Agroinform Kiadóház, Budapest, 72-73.
- Katonáné Kovács J. (2005): Az agrár-környezetvédelem és a vidékfejlesztés összefüggései az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében – A „Hortobágy kistáj” példáján (Doktori (PhD) értekezés tézise). Debrecen.
- Kiss J. (2004): Az EU agrárpolitikájának reformja. Gazdálkodás, XLVIII. 5. 11-20.
- Maác M.-Kónya E. (2004): Új vidékfejlesztési politika az Európai Unióban 2007-2013 között. A falu. A vidékfejlesztés és a környezetgazdálkodás folyóirata. XIX. Tél, 53-60.
- Magyar T. (2004): A vidékfejlesztés helyzete és kilátásai az Agenda 2000 félidejekor. Gazdálkodás, XLVII. 2. 5-8.
- Szabó G. (2001): Az Európai Unió agrárpolitikája (Egyetemi jegyzet) Debrecen-Kaposvár.
- Agrárprogram (Szakmai párbeszéd a vidék fejlesztésért) Budapest, 1997. október, 17.
- Internet 1: Hantó Zs.: A vidékfejlesztés jogi szabályozása az Európai Unióban. 3-63. www.law.klte.hu
- Internet 2: A Tanács 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról, valamint az egyes rendeletek módosításáról, illetve hatályon kívüli helyezéséről. www.fvm.hu/doc/upload/200501/1257_1999_ek.pdf
- Internet 3: A Tanács 1783/2003/EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1257/1999/EK rendelet módosításáról. www.fvm.hu/doc/upload/200501/1783_2003_ek.pdf
- Internet 4: The Cork Declaration-A living countryside. www.europa.eu.int/comm/agriculture/rur/cork_en.htm
- Internet 5: Fazekas Zs.-Nemes G.: Egyszerűbb és átláthatóbb: Az EU 2007-2013 időtartamra tervezett vidékfejlesztési politikája. www.pointernet.pds.hu/ujsagok/agraagazat/2005-ev/05/agrarg-02.html
- Internet 6: A 2007-2013 közötti programozási időszak aktuális tervezési feladatai, regionális prioritások. www.westpa.hu/westpa/hirlevel/041007.shtml
- Internet 7: A Tanács 1698/2005/EK rendelete (2005. szeptember 20.) az Európai mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról. http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/hu/oj/2005/l_277/l_27720051021hu00010040.pdf